

Eurooppalainen kielisalkku etenee kokeiluvaiheesta kansallisiin toteutus- hankkeisiin

Euroopan neuvostossa on juuri päättynyt 15 jäsenvaltiossa suoritettu laaja 2-vuotinen kieltenopetuksen tutkimus- ja kehittämishanke *eurooppalainen kielisalkku* (a European language portfolio, 1998-2000). Kokeilun loppuraportti (Schärer 2000) ja runsaasti muuta kokeilun aikana tuotettua materiaalia on saatavana Euroopan neuvoston kotisivulta (osoite: <http://culture.coe.int/lang>). Suomi osallistui aktiivisesti tähän opetuskokeiluun Tampereen yliopiston kautta koordinoitussa projektissa (1998-2001), jota johtivat Viljo Kohonen (Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitos) ja Ulla Pajukanta (Nokian lukio). Suomalaisen kokeilun kotisivu (www.uta.fi/laitokset/okl/tokl/eks) sisältää myös runsaasti kokemuseräistä tietoa ja pedagogista aineistoa.

Kielisalkku on Euroopan neuvostossa kehitteillä oleva kielenopetuksen pedagoginen ja hallinnollinen työväline. Se pohjautuu yhteiseen eurooppalaiseen kielitaidon teoreettiseen *Viitekehukseen*, josta on juuri ilmestynyt uusittu versio (Framework 2001). Viitekehys ja kielisalkku tukevat yhtäältä opiskelijan itseohjautuvaa kielenoppimista ja itsearviointia. Antaessaan välineitä oppilaan itsenäistyvän kielenopiskelun tukemiseen kielisalkku tukee merkittäväällä tavalla opettajan pedagogista ohjaustyötä. Toisaalta kielisalkulla on myös hallinnollinen tehtävä palvella opiskelijan kielitaidon arviointia ja dokumentointia kriteeriviitteisten tasokuvusten avulla (kolmella osaamistasolla: A, B ja C; ks. Kohonen 2000).

Kielisalkku on opiskelijan itsensä kokoama ja arvioima autenttinen aineisto hänen kielenopiskelunsa kehittymisestä ja tuloksellisuudesta. Se esittelee häntä ihmisenä ja kielen opiskelijana: hänen opiskeluaan ja oppimiskokemuksiaan eri kielissä, hänen kieli- ja opiskelutaitojaan sekä näiden edistymistä pitkällä aikavälillä. Opiskelija arvioi myös kielitaitonsa kehittymistä eri kielissä kriteeriviitteisenä itsearviointina. Kielisalkku antaa näin käsitteitä ja välineitä elinikäisen kielenoppimisen tueksi ja pyrkii kannustamaan ihmisiä kielitaitonsa jatkuvaan ylläpitämiseen ja kartuttamiseen (Kohonen 2000; 2001).

Olemme suomalaisessa projektissamme päätyneet ehdottamaan kielisalkun osille seuraavia nimityksiä (Kohonen 2000):

1. *Kielipassi* (Language Passport), joka sisältää mm. opiskelijan viralliset kielitaitotodistukset ja kielitaidon kriteeriviitteisiä itsearviointeja
2. *Kielenoppimishistoria* (Language Biography), jossa opiskelija esittää itsearviointia eri kielten kielitaidostaan ja itselleen merkittäviä kielenoppimisen kokemuksiaan
3. *Työkansio* (Dossier), jossa opiskelija reflektoi ja dokumentoi kielenoppimisprosessiaan ja sen tuloksia autenttisin kielitaitonäyttein. Siinä on kaksi toisiaan täydentävää osaa:
 - (a) *oppimiskansio* (learning folder), joka on olennaisen tärkeä itsenäistyvän kielenoppimisen pedagoginen työväline
 - (b) *raportointikansio* (reporting folder), jossa opiskelija raportoi kielitaitoaan valitsemiensa oppimisdokumenttiensa avulla (esim. arvostelua, toiseen oppilaitokseen tai työelämään siirtymistä varten)

Eurooppalainen kielisalkun kokeiluhankkeen loppuraportissa (Schärer 2000) tehtiin kokeilussa hankitun ja analysoidun tiedon perusteella esitys kielisalkun laajamittaisesta käyttöönotosta Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa. Kokeilun yhteydessä laadittiin yksityiskohtaiset kielisalkun periaatteet ja suuntaviitat suosituksina ja noudatettaviksi jäsenvaltioiden kehittämishankkeissa. Euroopan neuvoston Kasvatusalan komitea (Educational Committee) hyväksyi ne syksyllä 2000 (Recommendations 2000). Tämä tiivis asiakirja muodostaa kansallisten kielisalkkujen kokeilu- ja kehittämistyön perustan.

Syksyllä 2000 pidettiin Puolassa Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden opetusministerien konferenssi (20th Session of the Standing Conference of the Ministers of Education, Cracow 15-17 October). Opetusministerit ottivat selkeästi myönteisen kannan kielisalkun laajamittaiseen toteutukseen kaikissa jäsenvaltioissa. Allekirjoittamassaan päätöslauselmassa he suosittelevat, että "jäsenvaltioiden hallitukset ... luovat suotuisat edellytykset eurooppalaisen kielisalkun laajalle toteutukselle ja käyttöönotolle Kasvatusalan komitean asettamien Periaatteiden ja suuntaviittojen mukaisesti". Yhtenä tärkeänä edellytyksenä ministerit mainitsevat kieltenopettajien koulutuksen ja tuen, jonka perustavaa laatua olevaa merkitystä on korostettu koko ajan myös mm. Suomen kokeiluraportoinnissa (Kohonen 2000; Kohonen ja Pajukanta (toim.) 2000).

Syksyllä 2000 Euroopan neuvosto asetti myös Validointikomitean (Validation Committee), jonka tehtävänä on ohjata ja valvoa kielisalkkujen kansallista kehittämistyötä. Kokeilujen yhteydessä kehitetyt kansalliset (ja erilaisten kielenopetusorganisaatioiden) kielisalkut tulee alistaa Euroopan neuvostoon Validointikomitean hyväksymismenettelyyn. Siinä tarkistetaan perusteellisesti, että salkut noudattavat yhteisesti sovittuja periaatteita ja suuntaviittoja sekä validointia varten laadittua yksityiskohtaista tarkistusluetteloa. Vasta tämän hyväksymismenettelyn jälkeen niitä voi ryhtyä laajemmin käyttämään ja levittämään kansallisissa ympäristöissä. Validoinnissa hyväksytyt kielisalkut voivat käyttää Euroopan neuvoston logoa merkkinä tästä validoinnista ja siihen sisältyvästä laadun hyväksymisestä.

Kysymyksessä on siis varsin kauaskantoinen yhteinen eurooppalainen kielenopetuksen kehittäminen. Asianmukaisten hyväksymismenettelyjen jälkeen Euroopan neuvoston jäsenvaltiot tulevat sopivaksi katsomallaan tavalla ja kansallisten päätöksentekomenettelyjensä ja resurssiensä mukaisesti toteuttamaan kielisalkun laajamittaisen käyttöönoton eri maissa. Se tulee yli 40 jäsenvaltiossa aikanaan koskettamaan Euroopan neuvostossa laaditun alustavan arvion mukaan lähes 140 miljoonaa kielten opiskelijaa. Tämän aivan ilmeisesti varsin pitkäkestoisen prosessin tueksi Euroopan neuvosto on juuri käynnistänyt laajan jatkohankkeen ("From piloting to implementation", 2001-2005).

Suomi osallistuu tähän jatkohankkeeseen edelleen Tampereen yliopiston koordinoiman kansallisen toteutushankkeen kautta (2000-2004), jota johtaa Viljo Kohonen. Siihen osallistuu kielenopettajien kouluttajia ja kieltenopettajia Tampereen, Helsingin, Jyväskylän, Oulun ja Turun yliopistoista ja paikallisista kunnista. Kullakin korkeakoulupaikkakunnalla on juuri käynnistymässä omat 3-vuotiset toteutushankkeet (2001-04) opettajankoulutuslaitoksen, normaalikoulujen ja kunnallisten oppilaitosten välisenä yhteistyönä. Tavoitteena on, että näiden kehittämishankkeiden myötä kukin yliopisto ottaa omalla lähialueellaan vastuun kielisalkkutyön pitkäjänteisestä kehittämistyöstä ja tuo kielisalkun sekä kieltenopettajien peruskoulutukseen että täydennyskoulutukseen, yhteistyössä kuntien koulutoimen kanssa.

Kielisalkun hyväksyminen korkeimmalla eurooppalaisen yhteistyön tasolla merkitsee meillä sen käyttöönoton suositusta seuraavissa valtakunnallisissa opetussuunnitelmien perusteissa aikanaan esitettävällä tavalla. Kysymys on niin suuresta pedagogisen ajattelun ja totuttujen toimintamuotojen muutoksesta (kokemuksellisen oppimisen viitekehyksessä, ks. Kohonen 2001), että sen tueksi tarvitaan ehdottomasti laajamittaista ja useamman vuoden ajalle ajoittuvaa kieltenopettajien täydennyskoulutusta ja resurssointia.

Lähdeviitteet

EKS = Eurooppalainen kielisalkku, suomalaisen projektin runkoehdotus ja taustamateriaaleja. Kotisivu: <http://www.uta.fi/laitokset/okl/tokl/eks>.

Framework 2001 = Common European framework of for languages: Learning, teaching, assessment. Cambridge University Press ja Council of Europe, Modern Languages Division, Strasbourg.

Kohonen, V. 2000. Eurooppalainen kielisalkku kielenopetuksen kehittämistyössä: suuntaviittoa ja mahdollisuuksia. Julkaisussa Kohonen, V. ja U. Pajukanta (toim.), Eurooppalainen kielisalkku – kokemuksia EKS-projektin alkutaipaleelta. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja A 23, 9 – 44.

Kohonen, V. 2001. Towards experiential foreign language education. Julkaisussa Kohonen, V., R. Jaatinen, P. Kaikkonen ja J. Lehtovaara, Experiential learning in foreign language education. Lontoo: Pearson Education, 8 – 60.

Recommendations 2000: A European Language Portfolio, Recommendations, principles and guidelines. Strasbourg: Council of Europe, CC-ED (2000) 20.

Schärer, R. 2000. European Language Portfolio: Final report on the pilot project. Strasbourg: Council of Europe DGiv/Edu/Lang/(2000) 31 rev.